

H4A א ALEF: KONSONANTTI VAI VOKAALI?

(päivitelty 16.12.2023)

H4 HEPREA KIELIOPPI <https://gen.fi/h4.html>

H4A KIRJAIMET <https://gen.fi/h4a.html>

H4A א alef: konsonantti vai vokaali?

<https://gen.fi/h4a-01-alef-konsonantti-vai-vokaali.html>

SISÄLLYSLUETTELO (luonnos)

0. Dokumentteja

1. Johdanto

2. Tavun alussa alef tarkoittaa lausumisen kannalta vokaalilla alkavaa tavua

3. Tavun keskellä alef on yleensä pitkän vokaalin merkki

4. Tavun lopussa alef on yleensä pitkän vokaalin merkki

5. Sanan lopussa alef on shvan jälkeen mykkä

6. Alef a-vokaalin merkinä nykyheprean vierasnimissä

6.1 Lyhyet kaksi- tai kolmikonsonanttiset sanat

6.2 Pitemmät vierasnimet

6.3 Alef vierasnimen lopussa

6.4 Sanan sisäinen "ja"-alkuinen tavu

0. DOKUMENTTEJA

H Heprea, sivukartta

<https://gen.fi/h-sivukartta.html>

Academy of the Hebrew Language (Heprean kieliakatemia) (AHL)

<https://hebrew-academy.org.il/>

Academy of the Hebrew Language (vokalisoimaton kirjoitus, ktiv male) (AHL)

<http://hebrew-academy.org.il/wp-content/uploads/Klaley-Ktiv-Male.pdf>

Academy of the Hebrew Language (siirtokirjoitus, ta'atik loazit) (AHL)

<https://hebrew-academy.org.il/wp-content/uploads/taatik-loazit-2020.pdf>

Klein, Ernest: A Comprehensive Etymological Dictionary
of the Hebrew Language. Macmillan 1987 (Klein)

https://www.sefaria.org/Klein_Dictionary?lang=bi

Liljeqvist, Matti: Vanhan testamentin heprean ja aramean sanakirja.

Finn Lectura 2010 (MLH)

1. JOHDANTO

H4A Alef (kirjain)

<https://gen.fi/h4a-01-alef.html>

H6K 1 Alef (Kristus kirjaimissa)

<https://gen.fi/h6k-01-alef.html>

Jos alefilla on oma vokaalimerkki, niin silloin se on tavun aloittava konsonantti. Tavun keskellä ja lopussa alef toimii käytännössä vokaalikirjaimen tavoin ollen lähes aina pitkän vokaalin merkki. Joskus alef voi tavun keskellä olla lyhyen vokaalin merkki tai sanan lopussa mykistyä kokonaan.

Alefin transkriptiomerkki on joko tavurajaa osoittava heittomerkki (') tai ei mitään. Allekirjoittaneen tuottamissa dokumenteissa käytetään tavurajaa osoittavaa heittomerkkiä vain silloin, kuin heprean tavutus poikkeaa suomen tavuopista.

Nykyhepreassa on viisi eriväristä vokaalia (a–e–i–o–u), jotka kaikki voivat liittyä alefiin. Alef ei siis ole a-vokaali – paitsi joskus nykyheprean vierassanoissa ja -nimissä. Tässä dokumentissa näistä nykyheprean vierassanoista ja -nimistä käytetään yksinkertaisuuden vuoksi yleistävää vierasnimi-termiä.

2. TAVUN ALUSSA ALEF TARKOITTA A LAUSUMISEN KANNALTA VOKAALILLA ALKAVAA TAVUA

Tavun alussa alef on konsonantti, joka nykyheprealaisen lausumisen näkökulmasta tarkoittaa käytännössä vokaalia (a, e, i, o tai u).

av mask. (1090x) isä, "hän, jonka tahtoon suostutaan"

• אב

ava v. (53x) suostua jonkun tahtoon, tahtoa

אב

El/el mask. (240x) Jumala/jumala, valta, "korkea"

אל

íma fem. PBHL (aram.) (oma) äiti, "mami"

אמא

óchel mask. [â-segol.] (38x) ruoka

• אכל

achal v. (813x) syödä, kuluttaa

אכל

אֶלְפֵן

ulpan mask. NH heprean kielikoulu Israelissa

- johdettu alef-sanasta

יִשְׂרָאֵל

[Jisrael] Israel henk. mask. & paik. fem. (2506x)

- alefilla on sanan keskellä oma vokaalimerkki: aloittaa lausuttaessa e-alkuisen tavun
- 1. "hän taistelee Jumalaa vastaan"
- 2. "Jumala taistelee"
- [• 3. "Jumala hallitsee taistelemalla"]

• שָׂרָר

sarar v. (7x) hallita (taistelemalla)

• שָׂרָה

sara v. (3x) kamppailla, taistella

3. TAVUN KESKELLÄ ALEF ON YLEENSÄ PITKÄN VOKAALIN MERKKI

Tavun keskellä alef on yleensä pitkän vokaalin merkki.

בָּאת

bat pa. perf. yks. 2. fem. sinä tulit

- alefilla ei ole omaa vokaalimerkkiä: tavun keskellä kamatsin jälkeen pitkän vokaalin merkki

• בּוֹא

bo v. (2565x) tulla tai mennä sisään

רֹאשׁ

rosh mask. (612x) pää; (pään muotoinen) myrkyllinen kasvi

- alefilla ei ole omaa vokaalimerkkiä: tavun keskellä cholamin jälkeen pitkän vokaalin merkki

Tavun keskellä alef voi poikkeuksellisesti olla myös lyhyen vokaalin merkki.

לְקַרְאֵת

likrat pa. le-inf.

- alefilla ei ole omaa vokaalimerkkiä:
tavun keskellä patachin jälkeen lyhyen vokaalin merkki
- 1. BH merkityksessä "kohdata, tavata"
- 2. prep. NH kohti, vastaan, **toward, against**

• קָרָא

kara j. kutsua nimeltä,

v. (876x) antaa nimi, huutaa, lukea; kohdata, tavata

4. TAVUN LOPUSSA ALEF ON YLEENSÄ PITKÄN VOKAALIN MERKKI

קָרָא

kara pa. perf. yks. 3. mask. hän luki, huusi, kutsui nimeltä, kohtasi, tapasi

- alef tavun lopussa kamatsin jälkeen pitkän vokaalin merkinä

• קָרָא

kara j. kutsua nimeltä,

v. (876x) antaa nimi, huutaa, lukea, kohdata, tavata

מָלָא

male

- 1. adj. [pa. partis.] täysi
- 2. pa. perf. yks. 3. mask. se oli täysi, se/hän täyttyi, hän/se täytti
- alef tavun lopussa tseirein jälkeen pitkän vokaalin merkinä

• מָלָא

male v. (250x) olla täysi, täyttää

רֵאשִׁית

reshit fem. (51x) alku, ensimmäinen, esikoinen

- alef tavun lopussa tseirein jälkeen pitkän vokaalin merkinä

רֵאשׁוֹן

rishon adj./num. & adv. (oon-nom., dissimilaatio) (182x) ensimmäinen;
ensiksi, ensimmäiseksi

- alef tavun lopussa chirikin jälkeen pitkän vokaalin merkki
- dissimilaatio *roshon-muodosta

5. SANAN LOPUSSA ALEF ON SHVAN JÄLKEEN MYKKÄ

גִּיאַ [גִּי]

mask. [& fem.] (30x) laakso, syväne, rotko

עֵמֶק צַר וְעֵמֶק

- sanan lopussa shvan jälkeen mykkä alef

וַיֵּרָא

vajar pa. kons. impf. yks. 3. mask. ja hän näki

- sanan lopussa shvan jälkeen mykkä alef

• רָאָה

ra'a v. (1299x) nähdä

חָטָא

chēt mask. (ε-segol.) (33x) rikkomus, synti, syyllisyys,
"ohi heittäminen, harhaan kulkeminen"

- sanan lopussa shvan jälkeen mykkä alef

• חָטָא

chata v. (238x) heittää ohi, kulkea harhaan; tehdä syntiä

6. ALEF A-VOKAALIN MERKKINÄ NYKYHEPREAN VIERASNIMISSÄ

6.1 LYHYET KAKSI- TAI KOLMIKONSONANTTISET SANAT

Heprean kieliakatemian ohjeiden mukaan lyhyissä kaksi- tai kolmikonsonanttisissa nimissä a-vokaali voidaan merkitä alef-kirjaimella, sikäli jos se ei aiheuta sekaantumista muihin sanoihin. Kirjainten lukumäärä lasketaan ilman a-vokaaliksi lisättyä alefia ja muita mahdollisesti lisättyjä vokaalikirjaimia. Alef kirjoitetaan näissä lyhyissä nimissä myös vokalisoituun tekstiin.

וִירָאֵט וִירָאֵט

paik. fem. FN Virrat

ז'אן ז'אן

henk. mask. FN Jean (ransk.)

סָאָלוֹ

paik. fem. FN Salo

סָאָנָה סָאָנָה

paik. fem. & henk. fem. FN Saana

סָאָנָה סָאָנָה

henk. fem. FN Sanna

קָאָזָאן קָאָזָאן

fem. paik. FN Kazan

- Venäjän federaatioon kuuluvan Tatarstanin tasavallan pääkaupunki, yli miljoona asukasta

קָאָרִי קָאָרִי

henk. mask. & henk. fem. FN Kari, Kaari

תְּאָצֶ'ר תְּאָצֶ'ר

sukun. FN Thatcher

Jotkut lyhyet nimet ovat vakiintuneet ilman alefia kirjoitettavaan muotoon.

יַפֵּן יַפֵּן

paik. fem. FN Japani

6.2 PITEMMÄT VIERASNIMET

Kieliakatemian ohjeiden mukaan pitemmissä kuin kaksi- tai kolmikonsonanttisissa vierasnimissä alefia käytetään a-vokaalin merkkinä ensisijaisesti vain vokalisoimattomassa ktiv male -tekstissä.

לָאס פֶּלְמָס דֶּה גְרָאן קַנְרִיָּה
לאס פאלמאס דה גראן קנריה

paik. fem. FN Las Palmas de Gran Canaria

סַפּוֹרוֹ סאַפּוֹרוֹ

paik. fem. FN Sapporo, Japanin Hokkaidon saaren suurin kaupunki,
~2 miljoonaa asukasta

Joissakin pitemmissä nimissä alef on vakiintunut a-vokaalin merkiksi myös vokalisoidussa tekstissä.

קַרְאָקָס קראקס

paik. fem. FN Caracas, Venezuelan pääkaupunki

6.3 ALEF VIERASNIMEN LOPUSSA

Joissakin vierasnimissä alef on vakiintunut a-vokaalin merkiksi he-kirjaimen sijasta myös sanan lopussa.

רוֹמָא רומא

paik. fem. FN Rooma

לִיטָא ליטא

paik. fem. FN Liettua

6.4 SANAN SISÄINEN "JA"-ALKUINEN TAVU

Sanan sisäinen "ja"-alkuinen tavu kirjoitetaan jod + alef-vokaalikirjaimella. Alef kirjoitetaan näkyviin nykyisin myös vokalisoidussa tekstissä. Vanhemmissa vokalisoiduissa teksteissä alefia ei vielä käytetty.

מִלְיָאָרְד מיליארד

miljard mask. FW/NHL miljardi

מִלְיָאָרְדִּים מיליארדים

miljardim mask. mon. NHL miljardit

מִלְיָאָרְדֵּר מיליארדר

miljarder mask. NHL miljardööri

- miljardi-sanan taivutusmuodot muuttuvat vierassanoista (FW) lainasanoiksi (NHL): paino siirtyy heprealaisten sanojen tavoin taivutuspäätteelle ja myös beged kefet -kirjaimen dagesh kal -piste merkitään

רַדְיָאָטוֹר רדיאטור

radjator mask. FW lämpöpatteri, säteilijä, radiator

רַדְיָאָטוֹרִים רדיאטורים

radjatorim mask. mon. FW lämpöpatterit, säteilijät